

УДК 376.016-056.263-056.313

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-36>**Оксана МИХАЙЛЕНКО,***orcid.org/0000-0002-3287-9529**аспірантка кафедри сурдопедагогіки та сурдопсихології імені М.Д. Ярмаченка
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,**вчитель**Комунального закладу освіти Навчально-реабілітаційний центр «Зоряний»**Дніпропетровської обласної ради**(Дніпро, Україна) ksyuffff@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ ТА МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ РОЗУМІННЯ ТЕКСТУ УЧНЯМИ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ ТА ІНТЕЛЕКТУ

Статтю присвячено теоретичному аналізу особливостей сприймання малих літературних форм учнями з порушеннями слуху та прийомам підвищення рівня розуміння значень слів дітьми з комбінованими порушеннями психофізичного розвитку.

Метою статті є ознайомлення та способи використання онлайн-ресурсів та мобільних додатків з вивчення української мови для поповнення словникового запасу, розвитку мовлення, і як результат – покращення розуміння прочитаного учнями з порушеннями слуху та інтелекту. На основі аналізу психолінгвістичної, філологічної, сурдопедагогічної методичної літератури ми дійшли висновку про те, що учні з порушеннями слуху та інтелекту без спеціального організованого навчання мають малий словниковий запас, не розуміють переносне значення слів, потребують нових методів та прийомів навчання щодо підвищення рівня сприймання прочитаного. Аналіз літератури свідчить, що на сьогодні в сурдопедагогічній практиці навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку мало уваги приділяється використанню мобільних додатків та онлайн ресурсів з корекційною метою, натомість діти, без контролю дорослих, грають в ігри, що збуджують психіку дитини і не мають інтелектуального навантаження.

Автор статті зазначає, що сучасні телефонні додатки для вивчення мов у ігровій формі сприяють корекції та розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку, виводять процес навчання на новий рівень, візуалізують інформацію та полегшують її засвоєння учнями з порушеннями слуху та інтелекту. У статті наведено прийоми роботи з мобільними додатками та онлайн-ресурсами, що допомагають поповнити словниковий запас учнів з складними порушеннями розвитку і покращують розуміння текстів учнями з порушеннями слуху та інтелекту.

Особливо корисними мультимедійні технології є в умовах дистанційного навчання. У статті надано практичні рекомендації з використання додатків: з досвіду роботи вчителя-сурдопедагога з молодшими школярами та учнями середніх класів.

Ключові слова: *розуміння, розвиток мовлення, діти з порушеннями слуху та інтелекту, мобільні додатки, онлайн-ресурси.*

Оксана МΥКХАЙЛЕНКО,*orcid.org/0000-0002-3287-9529**Postgraduate at the Department of Deaf Pedagogy and Deaf Psychology named after M.D. Yarmachenko
Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov**Deaf Teacher**Communal Educational Institution Training and Rehabilitation Center «Zoryanyi»**of the Dnipropetrovsk Regional Council**(Dnipro, Ukraine) ksyuffff@gmail.com*

FEATURES OF THE APPLICATION OF ONLINE RESOURCES AND MOBILE APPLICATIONS TO INCREASE THE LEVEL OF TEXT UNDERSTANDING BY STUDENTS WITH HEARING AND INTELLECTUAL DISABILITIES

The article is devoted to the theoretical analysis of the peculiarities of perception of small literary forms of students with hearing disorders and techniques for raising the level of understanding of the values of words by children with combined violations of psychophysical development.

The purpose of the article is to familiarize the using of online resources and mobile information on the study of the Ukrainian language to replenish vocabulary, broadcasting, and as a result – improving the understanding of hearing and intelligence disorders read.

On the basis of the analysis of psycholinguistic, philological, surdopedagogical methodological literature, we concluded that students with hearing impairment and intelligence without specially organized training have a small vocabulary, do not understand the portable meaning of words, require new methods and techniques for learning to increase the level of perception of the read. The analysis of literature proves that today in the special pedagogical practice of teaching children with comprehensive development violations has been paid to the use of mobile applications and online resources with correctional purposes, instead of children, without adult control, playing games that excite the child's psyche and do not have an intellectual load.

The article discusses the features and increases the understanding of the meanings of words by students with hearing and intellectual disabilities, the use of online resources and mobile applications for learning the Ukrainian language to replenish vocabulary and speech development. The author of the article notes that modern telephone applications for learning languages in the form of games contribute to the correction and development of children with mental and physical disabilities, bring the learning process to a new level, visualize in formation and facilitate its assimilation by students with hearing and intelligence.

Multimedia technologies are especially useful in distance learning.

The article provides practical recommendations for the use of applications: from the experience of a deaf teacher with junior school and students middle school students.

Key words: *comprehension, vocabulary, speech development, children with hearing and intelligence impairments, mobile applications for language learning, mobile applications.*

Постанова проблеми. Сприймання та розуміння усного мовлення глухими визначається складною інтелектуальною діяльністю, адже дитина з порушеннями слуху витрачає значно більше інтелектуальних зусиль порівняно з чуючою. Глухі діти потребують спеціальної практичної підготовки до розуміння мовленевих явищ, автоматизації їх використання під час сприймання, розпізнавання та встановлення змісту усного мовлення (Луцько, 1997:25).

Цифрові технології, ігри час взаємодії з гаджетами мають значний вплив на розвиток сучасного покоління дітей, швидко відбираючи у нас сучасних учнів, як читачів. Як нам використати можливості цифрових технологій для навчання, виховання, розвитку мовлення та корекції учнів з порушеннями слуху та інтелекту?

Учні з порушеннями слуху та інтелекту рідко самостійно починають цікавитися читанням дитячої літератури без спеціально організованих занять, що пояснюється значно звуженим, порівняно з чуючими однолітками, словниковим запасом, не розумінням значної частини слів, особливо переносного значення, абстрактних понять, а ілюстрації в сучасних книгах, хоч і яскраві та часто відірвані від реального зображення предмета, що ще більше ускладнює процес сприймання учнями з порушеннями слуху текстів. Ще складніше взаємодіяти з книгою дітям, що мають комбіновані порушення слуху та інтелекту.

В нагоді нам, батькам та вчителям, особливо в умовах дистанційного навчання можуть стати мобільні додатки для вивчення української мови. Проте, у педагогічній науці спостерігається недооцінка позитивного впливу телефонних додатків для розвитку мовлення та корекційного впливу на учнів з особливими освітніми потребами, що пов'язано з недостатньою розробленістю в тео-

рії поняття «мультимедія», не поінформованості суспільства та використання цифрових технологій індивідуально учнем під контролем дорослого, що може коректно скеровувати взаємодію дітей з гаджетами у необхідному корекційно-розвивальному напрямку, тому в статті ми наведено мобільні додатки, які можна для цього використовувати та надано практичні рекомендації з їх використання учнями з порушеннями психофізичного розвитку.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Якість літературного навчання учнів з вадами слуху залежить від їх уміння сприймати складний світ думок і почуттів, що вміщений в художньому творі. Велике значення в цьому плані мають роботи Л.Г.Жабицької, О.А.Красильникової, К.Г.Коровіна, Е.І.Пуцина, Л.О.Малини, О.П.Круглик., М.К.Шеремет.

К.В.Луцько було відмічено, що при достатньо високій зацікавленості учнів до літератури мотиви читання недостатньо розвинені (Луцько, 2021,1997:25).

К.В. Луцько доводить, що сприймання усного мовлення — це особливий інтелектуальний і психічний процес, до якого слід ґрунтовно готувати глуху дитину, вдаючись до спеціальних вправ, тренінгів. Вони допомагають активізувати сприймання, пам'ять, мислення. Наслідки такої діяльності будуть плідними для розуміння писемного мовлення та розвитку особистості.

Словникова робота на уроках мови та літератури є системою навчальних дій, спрямованих на збагачення словникового запасу й розвиток мови і мовлення учнів, що мають порушення слуху. Вивченню цього питання в широкому плані присвятили свої дослідження вчені-сурдопедагоги (Горбунова, 1972, 2002; Зікеєв, 2000; Зиков, 1977; Зикова, 1988, 2002; Нікітіна, 1978, 1991, 1998).

Питаннями особливостей розуміння учнями з порушеннями слуху літературного твору займалися багато науковців (Нікітіна 1989, 1996, 2009, Пушин, 1994, 2002; Красильникова, 2006, 2009; Малина, 2010; Круглик, 2007, 2009, 2010, 2021). Значно менша кількість науковців досліджували розуміння літературного твору учнями з комплексними порушеннями психофізичного розвитку (Засенко, 2002; Ніканорова, 2013; Михайловська, 2007).

Питаннями застосування мультимедія в школі для дітей з порушеннями слуху займалися багато дослідників (Шевченко, 2017; Роберт, 2010; Шликова, Вернер, 1996, Willows, Houghton, 2016). Вони вважають, що мультимедія містить різного роду інформацію. Це може бути текстова, графічна, звукова, анімаційна та відеоінформація (Шевченко, 2017:264).

Мета статті. Ознайомити з безкоштовними мобільними додатками, що надані Національною платформою з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України, надати практичні рекомендації щодо застосування додатків для розвитку мовлення, корекції вимови та поповнення словникового запасу учнів з порушеннями слуху та інтелекту. Використано такі методи дослідження: *теоретичні*: системний аналіз психолого-педагогічної, сурдопедагогічної, лінгвістичної літератури з проблеми дослідження; психолого-педагогічний експеримент; *емпіричні*: вивчення документальних джерел; узагальнення практичного досвіду з роботи вчителя молодших класів та сурдопедагога; спостереження за навчальним процесом учнів з комплексними порушеннями психофізичного розвитку.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу методичної літератури ми дійшли висновку, що учні з порушеннями слуху мають особливості розуміння значень слів та без спеціально створеного навчання та додаткових роз'яснень не розуміють значень метафор та переносних значень слів, що ускладнює можливість спілкування як з однолітками, так і з дорослими. Ще складніше сприймати прочитані тексти учням з комплексними порушеннями слуху та інтелекту. Науковці також відзначають значне збіднення словникового запасу учнів з порушеннями слуху, порівняно з чуучими.

Розглянемо застосунки, за допомогою яких ми можемо розвивати мовлення, поповнювати словниковий запас, а з тим і підвищити рівень розуміння учнями з порушеннями слуху та інтелекту прочитаних текстів.

Усі додатки можна використовувати не лише індивідуально, а й забезпечити групове навчання.

Так, працюючи над мультимедійними проектами, з одного боку, учні отримують досвід використання сучасних технічних засобів, з іншого боку – набувають навичок індивідуальної та колективної роботи (Шевченко, 2017:264).

Посилання на мобільні додатки можна знайти на сайті Національної платформи з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України або завантажити на телефон в додатку Play Маркет від Google Play. Далі наводимо опис 5 додатків, які ми використовуємо у процесі роботи з дітьми з порушеннями слуху та інтелекту для покращення завсоєння ними навчального матеріалу.

1.Вчимо і граємо. Українська мова – Словник та ігри. Мобільний додаток підходить для закріплення учнями з порушеннями слуху та інтелекту вивченого на уроках матеріалу, поповнення словникового запасу учнів, розвитку слухового сприймання та мовлення. Складається з розділів: «Вчимо слова», «Вгадуємо слово», «Відгадуємо картинку», «Орфографія та статистика».

Перший розділ «Вчимо слова» поділяється на підрозділи: алфавіт, слова, дієслова, словник та самоконтроль. Для першого класу чудово підійде використання першого пункту: «Алфавіт». Всі букви озвучено, діти можуть як побачити, так і прослухати, що є важливим для розвитку слухового сприймання учнів з порушеннями слуху та зору. також готує дитину до читання, або закріплення вивченої букви на уроці.

Пункт «Слова» поділений на теми, що може використовуватися для закріплення лексичних тем вдома, на уроках, як один із видів роботи. Наприклад, Тема: «Частини тіла». Всі частини тіла озвучено та підписано, що відповідає методиці роботи з дітьми з порушеннями слуху та інтелекту, може використовуватися для навчання дітей з особливими освітніми потребами. Варіанти дидактичних ігор: «Назви одним словом», «Повтори», «Що це?». Ігри для розвитку слухового сприймання, особливо підійдуть для реабілітації дітей з кохлеарними імплантами, «З якого боку звук?», «Повтори на слух», «Що це?», «Підбери картинку», «Ти чуєш звук?». Наступний розділ «Вгадуємо слово» можна використовувати для учнів початкової ланки з порушеннями психофізичного розвитку для закріплення і повторення або перевірки вивченого матеріалу. Із трьох слів потрібно вибрати одне до поданої картинки.

«Вгадуємо картинку». Завдання: підбрати картинку до поданих слів, гра дуже цікава та динамічна. у випадку помилки певний звуковий сигнал, якщо дитина вгадує правильно, то слово озвучу-

ється, що також буде корисно для розвитку слухового сприймання та закріплення словника дитини.

2. Безкоштовний додаток Р.І.Д. – створено для покращення та поглиблення знань з української мови, культури та історії.

Використовується для поповнення словникового запасу та вивчення маловживаних слів з української мови, а потім закріплення знань про історичні постаті та події (рис. 1). Може використовуватися в середніх та старших класах для дітей з порушеннями слуху та мовлення. Щоденно можна вивчити лише три слова, за що надається винагорода (піщинки), яку згодом можна обміняти на цікаву інформацію. Тож потрібно набратися терпіння і з цікавістю вчити колоритні українські слова.

Рис. 1. Безкоштовний додаток РІД

3. Вивчайте українську мову. Хороший додаток для вивчення української мови разом з дітьми, учнями з особливими освітніми потребами. Дозволяє весело вивчати та закріплювати українську мову в ігровій формі. є можливість розвитку слухового сприймання – всі слова озвучено. Розділи: абетка, слова, речення. «Слова» подані відповідно до лексичних тем, який є достатня кількість. Є як слова в прямому, та і переносному значенні. Можна виконувати вправи та перевірити засвоєння орфографії. Наступним розділом цього мобільного додатку є «Речення». За допомогою

чого можна розвивати фразовий словник учня, розігрувати діалоги, вчити репліки, поповнювати пасивний словник дитини, розвивати слухове сприймання, а особливо вчити засвоювати мовленнєві конструкції в ігровій формі.

Дуже корисними для вивчення з дітьми є засвоєння базового словнику до теми «Надзвичайні ситуації», що можна зробити за допомогою додатку, а потім закріпити навчаючись складати відповідні фрази. Додаток можна застосовувати на уроках «Я досліджую світ», під час дистанційного навчання для закріплення пройденого матеріалу, а також як мовні ігри для урізноманітнення видів роботи на уроці, під час індивідуальних занять тощо.

4. Mova. ДНК Нації. Цікавий корисний застосунок, що підійде для використання як дітьми так і дорослими. Головний герой – Лепетун – вчитиме правилам орфографії, орфоєпії, збагатить наш словник новими фразеологізмами, доповнить синонімами, паронімами, відкоригує суржик та дозволить відпрацювати весь пройдений матеріал.

Додаток дуже подобається дітям, адже в ньому є безліч ілюстрацій зі стислими правилами й цікаві вправи. Обережно! Додаток розвиває почуття гумору учнів (рис. 2).

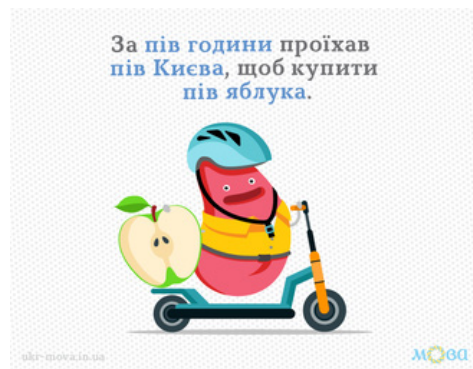

Рис. 2. Мова ДНК Нації

5. Онлайн-ресурс «Тренажер з правопису української мови».

Тренажер з правопису української мови поєднує теоретичні положення й практичні завдання, що сприяє засвоєнню граматики української мови і вдосконаленню правописних навичок. Навчальні матеріали додатково містять різноманітну пізнавальну інформацію. Завдання, відповіді та інтерактивні тести онлайн. Тренажер підходить для застосування як учнями з молодших до старших класів, так і для дорослих. За допомогою тренажера можна перевірити свої знання, вивчати правила, вдосконалювати навички спілкування, піднімати свій освітній рівень. на головній

сторінці онлайн-ресурсу наведено правила користування. Для того, щоб учні з порушеннями слуху та інтелекту могли користуватися цим ресурсом, необхідна попередня підготовка. Дітей з особливими освітніми потребами необхідно вчити взаємодіяти з цим додатком, поступово пояснюючи правила користування. В процесі ж навчання вони опановують правила української мови та літератури, знайомляться з цитатами з творів відомих українських письменників, що значно покращує сприймання творів різних жанрів та підвищує рівень розуміння переносних значень слів, розвиває пам'ять, збагачує мовлення учнів.

Існує достатня кількість мобільних додатків, в основу яких покладено використання карток Домана, за допомогою яких також можна розвивати мовлення учнів, коригувати їх знання про оточуюче середовище та поповнювати словниковий запас учнів з порушеннями мовлення, слуху, інтелекту та комбінованими порушеннями психофізичного розвитку.

Сучасні діти, особливо в умовах дистанційного навчання, багато часу проводять в руках із гаджетами, завданням дорослих є озброїти їх знаннями про застосунки, використовуючи які можна весело гратися, розвиватися, засвоювати та закріплювати нове, а також розвивати мовлення та слухове сприймання.

Висновки. Правильно організована щоденна робота над сприйманням та інтерпретацією переносного значення творів здатна розвивати критичне мислення та підвищити не лише рівень розуміння

учнями малих літературних форм, що вивчаються на уроках української літератури, а й значно покращити спілкування з дорослими та однолітками, що є першочерговим завданням для соціалізації учнів з особливими освітніми потребами. Розуміння значень слів можливе лише за сформованого словникового запасу учнів з порушеннями слуху. Саме це є вкрай актуальним на сьогодні і потребує відповідного науково-методичного доробку. Означений спектр нерозв'язаних питань складатиме коло наших подальших наукових пошуків найближчим часом.

Перераховані онлайн ресурси та мобільні додатки сприяють розвитку в учнів здатності планування, розвитку працездатності, рефлексії, самооцінки, абстрактного та наочно-образного мислення, формування теоретичних і фактичних знань, технічних навичок володіння технологією мультимедія та знаннями у сфері медіапродукції.

Сучасні діти з порушеннями слуху та інтелекту проводять досить багато часу, взаємодіючи з гаджетами тому, одним із головних завдань для дорослих є створення сприятливих умов для навчально-корекційної роботи з використанням ігор на мобільних телефонах та планшетах. Як варіант, для розвитку мовлення та поповнення словникового запасу учнів з порушеннями слуху та інтелекту ігри можна замінити мобільними додатками для вивчення української мови, наданих Національною платформою з вивчення української мови від Міністерства культури та інформаційної політики України та вдало використовувати їх з корекційною метою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкоштовний додаток Р.І.Д.: веб-сайт. URL: <http://rid.ck.ua> (дата звернення: 03.10.2022).
2. Вивчайте українську мову: веб-сайт. URL: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.funeasylearn.ukrainian&hl=en_US&gl=US (дата звернення: 03.10.2022).
3. Вчимо і граємо. Українська мова – Словник та ігри: веб-сайт. URL: https://play.google.com/store/apps/details?id=free.langame_ua.rivex&hl=uk&gl=US (дата звернення: 03.10.2022).
4. Луцько К. В. Інтелектуальна підготовка глухої дитини до сприймання та розуміння усного мовлення. *Дефектологія*. 1997. № 3. – С. 23-28.
5. Мова. ДНК Нації: веб-сайт. URL: <https://ukr-mova.in.ua> (дата звернення: 02.10.2022).
6. Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://speakukraine.net/?fbclid=IwAR0CvcCkV1rV4-Zdebmgr0IUEQ5oE-b-MbBdkOaGWkOPz1pX5nveIKQKIMI> (дата звернення: 02.10.2022).
7. Тренажер з правопису української мови: веб-сайт. URL: <https://webpen.com.ua> (дата звернення: 02.01.2022).
8. Шевченко В. М. Мультимедійні технічні засоби навчання дітей з порушеннями слуху в сучасній школі. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. Збірник наукових праць, 2017. Вип.9(2). с.263-271. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n9-2017/shevchenko-vm-multimedijni-tehnichni-zasobi-navchannja.html>. (дата звернення: 02.10.2021).

REFERENCES

1. Bezkoshtovnyi dodatok R.I.D.: veb-sait. [R.I.D. Free App: Website]. URL: <http://rid.ck.ua> [in Ukrainian].
2. Vyvchajte ukraïnsku movu: veb-sait. [Learn Ukrainian: website] URL: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.funeasylearn.ukrainian&hl=en_US&gl=US [in Ukrainian].
3. Vchymo i hraïemo. Ukraïnska mova – Slovnyk ta ihry: veb-sait. [Let's learn and play. Ukrainian language – Dictionary and games: website.] URL: https://play.google.com/store/apps/details?id=free.langame_ua.rivex&hl=uk&gl=US [in Ukrainian].

4. Lutsko K. V. Intelektualna pidhotovka hlukhoi dytyny do sprymannia ta rozuminnia usnoho movlennia. [Intellectual preparation of a deaf child for perception and understanding of oral speech.] Defectology. 1997. Nr. 3. – pp. 23-28. [in Ukrainian].
5. Mova. DNK Natsii: veb-sait. [Language. DNA of the Nation: Website]. URL: <https://ukr-mova.in.ua> [in Ukrainian].
6. Natsionalna platforma z vyvchennia ukrainskoi movy Ministerstva kultury ta informatsiinoi polityky Ukrainy. [National platform for learning the Ukrainian language of the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine]. URL: <https://speakukraine.net/?fbclid=IwAR0CvcCkV1rV4-Zdebmgr0IUEQ5oE-b-MbBdkOaGWkOPz1pX5nveIKQKIMI> [in Ukrainian].
7. Trenazher z pravopysu ukrainskoi movy: veb-sait. [Ukrainian spelling trainer: website]. URL: <https://webpen.com.ua> [in Ukrainian].
8. Shevchenko V. M. Multymediini tekhnichni zasoby navchannia ditei z porushenniamy slukhu v suchasni shkoli. [Shevchenko V. M. Multimedia technical means of teaching children with hearing impairments in a modern school]. Current issues of correctional education (pedagogical sciences). Collection of scientific papers, 2017, Nr 9(2), pp.263-271. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n9-2017/shevchenko-vm-multimedijni-tehnichni-zasobi-navchannja.html> [in Ukrainian].